

CIÈNCIES SOCIALS: GEOGRAFIA I HISTÒRIA · 2N ESO · SITUACIÓ D'APRENTATGE

L'atles de la Corona

Posa data i lloc a un imperi: dibuixa el mapa de l'expansió mediterrània i explica, territori a territori, com es va fer un «mar català»

SITUACIÓ D'APRENTATGE (INDIVIDUAL O PARELLES) · UNITAT «LA CORONA D'ARAGÓ I L'EXPANSIÓ MEDITERRÀNIA»

1 El repte

LA MISSIÓ

Has llegit que la Corona d'Aragó va arribar a dominar mig Mediterrani i que algú, mig en broma, en deia un «mar català». Però **una cosa és llegir-ho i una altra és veure-ho**. El teu repte és convertir tota aquella història en un **atles**: un mapa que mostri, amb dates i colors, com va créixer la Corona, i unes fitxes que expliquin cada conquesta. **Series capaç de fer que, d'un cop d'ull, qualsevol entengui com es va construir aquell imperi?**

Aquesta és una feina **individual** (o per parelles). No has d'inventar res: has d'**ordenar i representar** amb rigor el que ja saps, perquè es vegi clar en l'**espai** (el mapa) i en el **temps** (la línia del temps). És la feina d'un bon cartògraf i d'un bon historiador alhora.

1.1 Per què val la pena fer un mapa?

Un mapa ben fet diu en un segon el que un text triga pàgines a explicar. Quan situis cada territori amb la seva data, descobriràs coses que el text amaga: que tot va començar amb un **salt al mar** (Mallorca), que les conquestes **segueixen les rutes del comerç**, i que la Corona no era un bloc compacte, sinó un **collaret d'illes i ciutats** esteses per la Mediterrània.

SAPS QUE...?

Els mapes no són mai «neutres»: qui els fa, tria què hi posa i com. Un mapa que pinta tota la Corona del mateix color sembla un imperi compacte; un que fa servir un color per cada data ensenya que es va construir **a poc a poc i a trossos**. Quan facis el teu, recorda que cada decisió (colors, fletxes, títol) explica una idea.

2 Com treballarem

Faràs l'atles en **quatre sessions**:

- 1 Les dades:** ordenes la informació de l'expansió (territori, data, qui i per què).
- 2 El mapa:** dibuixes el mapa datat, amb llegenda i fletxes.
- 3 El temps i les fitxes:** fas la línia del temps i escrius les fitxes de cada territori.
- 4 La galeria:** presentes l'atles i en treus una conclusió.

SESSIÓ	TÍTOL	QUÈ FAREU
1	Les dades	Estudieu i ordeneu la taula de l'expansió : quins territoris, en quina data, qui els va incorporar i per què.
2	El mapa	Dibuixeu sobre una base del Mediterrani el mapa datat de la Corona, amb llegenda, colors per etapa i fletxes d'expansió.
3	La línia del temps i les fitxes	Construïu la línia del temps i escriviu una fitxa breu per a cada territori (qui, quan, per què).
4	La galeria d'atles	Presenteu l'atles; es comparen i es comenta la pregunta final («mar català?»). Valoració i tancament.

Producte final: l'atles de la Corona (mapa + línia del temps + fitxes + conclusió; vegeu el capítol 4). Aquesta SA equival al 30 % de la nota de la unitat; s'avalua amb la rúbrica del capítol 5.

3 Materials de treball

3.1 La taula de l'expansió

Aquestes són les dades que has de portar al mapa i a la línia del temps. La base de tot és la unió de Catalunya i Aragó; la resta són les grans incorporacions.

TERRITORI	DATA	QUI	PER QUÈ (EN POQUES PARAULES)
Catalunya + Aragó	1137	Ramon Berenguer IV i Peronella	Unió dinàstica: neix la Corona.
Mallorca (Balears)	1229	Jaume I	El salt al mar; aturar la pirateria i obrir rutes.
València	1238	Jaume I	Frontera sud i terres riques per repoblar.
Sicília	1282	Pere el Gran	Punt estratègic de les rutes i gran productora de blat.
Atenes i Neopàtria	cap a 1311	Almogàvers (Companyia Catalana)	Conseqüència de la «Venjança catalana» a Grècia.
Sardenya	1323–1326	Jaume II	Control de les rutes; rivalitat amb Gènova.
Nàpols	1442	Alfons el Magnànim	Domini del sud d'Itàlia; la cort s'hi trasllada.

3.2 Com fer un bon mapa històric

- Parteix d'una **base muda** del Mediterrani occidental (te la donarà el professor o la pots calcar).
- Marca el **punt de partida** (Catalunya i Aragó) i, després, cada territori incorporat.
- Fes servir **colors o trames diferents per etapes** (per exemple, un color per al segle XIII i un altre per al XIV) i posa-hi la **data**.
- Dibuixa **fletxes** que mostrin la direcció de l'expansió (cap a les illes, cap a Itàlia, cap a Grècia).
- No oblidis el més important d'un mapa: un **títol** i una **llegenda** que expliqui els colors i els símbols.

3.3 Com fer una bona línia del temps

- Tria una **escala** raonable (per exemple, de 1100 a 1450) i mantén les distàncies proporcionals.
- Marca-hi les **fites** de la taula i, si vols, alguna més (el Llibre dels fets, la Generalitat el 1359, el Compromís de Casp el 1412).
- Etiqueta cada fita amb la **data** i una **paraula clau**.

3.4 Pistes de l'historiador

Per donar rigor a les fitxes i a la conclusió, recorda:

No era un bloc, era una confederació

Cada territori conservava les seves lleis i institucions. El mapa hauria de transmetre aquesta idea de «peces diferents sota un mateix rei».

El comerç tira de l'espasa

Moltes conquestes seguien l'interès dels mercaders, que volien rutes i mercats segurs i finançaven el rei.

Una gesta de llegenda

Els ducats d'Atenes i Neopàtria, lluny de tot, són fruit de l'aventura dels almogàvers, no d'un pla del rei.

SAPS QUE...?

Repte de cartògraf: prova de fer que el teu mapa **expliqui una idea**, no només que situï llocs. Per exemple, amb les fletxes pots mostrar que tot surt de Catalunya cap al mar; amb els colors, que l'imperi es va fer en dues grans onades (segle XIII i segle XIV). Un mapa que té una idea val per mil.

---

4 El producte final: l'atles de la Corona

El teu atlas ha de tenir aquestes quatre parts:

- 1 **El mapa datat.** El Mediterrani amb tots els territoris de la taula, amb colors per etapa, dates, fletxes, títol i llegenda.
- 2 **La línia del temps.** Les grans fites de l'expansió, ben col·locades i etiquetades.
- 3 **Les fitxes dels territoris.** Una fitxa breu per a cada territori: nom, data, qui el va incorporar i per què (la raó estratègica o comercial).
- 4 **La conclusió.** Un paràgraf que respongui: ¿es pot dir que la Corona va fer del Mediterrani un «mar català»? Què unia uns territoris tan diferents i allunyats?

*Pots fer l'atles en paper (cartolina, díptic) o en format digital. El que importa és que el mapa sigui **correcte i clar**, que les dates **quadrin** i que les fitxes facin servir el **vocabulari** de la unitat.*

SAPS QUE...?

Si treballeu per parelles, podeu repartir-vos la feina (un fa el mapa i l'altre la línia del temps), però la **conclusió** escriviu-la junts: és la part on demostreu que heu entès què volia dir, de debò, tot aquell imperi de mar.

5 Avaluació

Així es valorarà el teu atlas:

DIMENSÍO	NA	AS	AN	AE
El mapa	Incorrecte o sense llegenda.	Situa alguns territoris.	Situa tots els territoris, amb dates i llegenda.	Clar, datat, amb fletxes i una idea ben transmesa.
La línia del temps	Falta o és incorrecta.	Recull algunes fites.	Recull totes les fites, ben ordenades.	Ordenada, a escala i ben etiquetada.
Rigor històric (fitxes)	Dades errònies o inventades.	Fitxes bàsiques.	Fitxes correctes (qui, quan, per què).	Fitxes precises i ben contextualitzades.
Conclusió	No respon la pregunta.	Respon de manera molt simple.	Respon amb arguments.	Síntesi fina sobre què unia la Corona.
Presentació	Confusa o descurada.	Es comprèn amb esforç.	Clara i ben presentada.	Clara, acurada i atractiva.

5.1 Connexió amb el currículum

Aquesta SA desenvolupa, de la unitat «La Corona d'Aragó i l'expansió mediterrània», els criteris sobre l'**expansió territorial i marítima**, el treball amb l'**espai i el temps històric** (mapes i cronologia) i la **comunicació** amb vocabulari específic, segons el Decret 175/2022. En ser individual i amb diferents nivells (mapa més o menys complet), és molt adequada per a la personalització (DUA).